

Література

1. Балли Ш. Французская стилістика / Пер. К.А. Долинина. – М.: Изд-во иностр. лит, 2001. – 394 с.
2. Жлуктенко Ю.О., Бублик В.Н., Контрастивна лінгвістика. Проблеми і перспективи. – Мовознавство. – 1976. – № 4. – С. 3–15.
3. Коломейцева Е.М., Макеева М.Н. Лексические проблемы перевода с английского на русский: Учеб. пособие. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2004. – 92 с.
4. Bally Ch. Traite de stylistique francaise.: In 2vols. – Geneve – Paris : Libr. Georg & Cie S. A-Libr. C. Klincksieck, 2001. – Vol. 1. – 332 p.
5. Dictionnaire etymologique de langue francaise: In 2 vols / Par. O Bloch. – Paris: Les presses unsv. de France, 1992. – Vol. 1. XXVIII. – 405 p.

УДК 811.111'374

КОНЦЕВА С.В.
(Хмельницький)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗНАЧЕНЬ ПОЛІТИЧНИХ ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ДЕТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЇ

У статті розглядається термінологічна система політології в діахронічному аспекті з точки зору систематичної деривації термінів, що входять до її складу.

Політична ситуація у світі, яка постійно змінюється, розвиток міжнародних контактів, необхідність адекватного діалогу на різних рівнях призводить до того, що проблеми, пов'язані з термінологією політики, залишаються одними з найбільш актуальних і цікавих для дослідника.

Оскільки предмет політології достатньо складний і може значно змінюватися з часом, розвиток її як науки часто зазнає перегляду сталих теорій. Безсумнівно, це призводить до змін значень уже існуючих термінів. Необхідно відмітити поширеність фактів використання політичних термінів поза науковим контекстом, а також те, що більша частина політичних термінів є консубстанціальними, тобто такими, що походять від слів загальнолітературної мови. Таким чином, політична термінологія тісно пов'язана в семантичній деривації з відповідними словами загальнолітературної мови, які використовуються в текстах публіцистичного, розмовного й офіційно-ділового стилю.

Мета статті: надати коротку характеристику термінологічної системи політології з боку семантичної деривації, розглянути детермінологізацію як процес розширення значення термінів і їх перехід у систему загальнолітературної мови.

Під семантичною деривацією розуміється утворення похідних значень від вихідних без змін форми знаку. Семантична деривація зазвичай включає в себе процеси розширення (детермінологізації), звуження (термінологізації), зміни значення слова і повернення його у систему термінів (ретермінологізації) [2, с. 85].

Інтерес до того, як змінюється значення слова, дослідники почали виявляти ще до появи самого терміну “семантична деривація”. Питаннями семантичної деривації займалися такі провідні лінгвісти, як В. фон Гумбольдт, А.А. Потебня, Г. Штейнталь, В. Вундт, Г. Пауль, М.М. Покровський, М.В. Крушевський, Ф. де Соссюр, М.В. Нікітін, С. Ульманн і багато інших.

На сьогоднішній день існує велика кількість робіт, присвячених семантиці термінів різних термінологічних систем, таких, як термінології лінгвістики, музики, медицини, обчислювальної техніки, економіки і інших. Серед них праці Т.Б. Назарової, А.Г. Анісімової, Л.Г. Аксютенкової, Є.С. Новикової, І.М. Фоміної, В.В. Петрова, Т.А. Підколізіної і багатьох інших. Тим не менш, лишається актуальним вивчення політичної термінології з боку семантичної деривації.

Одним із найбільш продуктивних напрямів дослідження семантичної деривації в ХХ ст. стало вивчення її прояву в різних термінологічних системах. З одного боку, вивчення термінів з точки зору їх семантики повинно відрізнятися від вивчення слів загальної мови. Це зумовлене тим, що термінологія є особливою семіотичною системою. Мається на увазі, що терміни повинні бути меншою мірою конотативними, ніж слова загальної мови. Їх використання регламентоване, і сфера їх функціонування обмежена окремою системою знань.

З іншого боку, багато лінгвістів погоджуються, що терміни часто “живуть” за тими ж законами, що й слова загальної мови. Терміни є частиною мови як живого організму, вони так само вико-

ристовуються людьми, і відповідно їх значення змінюються таким же чином, як і значення інших слів. За словами Г.М. Агапової, термін проходить ті ж стадії еволюції, що і слово загальної мови: він “живе”, набуває нових значень, які функціонують одночасно зі старими значеннями або виштовхують їх [1, с. 7].

Особлива увага дослідників приділяється таким поняттям, як особливості семантичної деривації в системі термінології, її причини, види, термінологізація слів загальної мови, семантична деривація безпосередньо всередині термінологічної системи: зворотній процес детермінологізації, тобто перехід з одного чи декількох значень терміна у сферу загальної мови.

Не дивлячись на достатньо об’ємні дослідження у сфері семантичної деривації як лексики в цілому, так термінів різних наук, проблемі семантичної деривації у сфері політичних термінів присвячено небагато спеціальних робіт. Однак ця сфера є однією з тих, що дуже динамічно розвиваються і мають велике значення в міжнародній комунікації.

Із досліджень, що розглядають проблеми семантичної деривації щодо термінології, велика частина присвячена термінологізації слів загальної мови, при цьому, подальшому розвитку значення терміна в процесі детермінологізації і ретермінологізації приділяється набагато менше уваги. Існує необхідність виявити механізм таких процесів стосовно політичних термінів та їхні основні етапи, а також приблизні хронологічні рамки.

Розвиток семантики термінів політології не обмежується звуженням їх значення. Поряд із термінологізацією в системі політичних термінів активно відбувається також і зворотній процес розширення значення термінів та їх перехід у систему загальнолітературної мови, тобто, детермінологізація.

При детермінологізації відбувається розширення значення відповідного терміна, його значення відповідає не тільки окремому поняттю політології, але і більш загальним уявленням про нього, характерним для загальнолітературної мови. Крім того, розширюється і сфера його вжитку.

Наприклад, термін “empowerment” має значення наділення повноваженнями (отримання певних можливостей) підвищення ролі, значення [6, с. 215].

Іменник “empowerment” походить від дієслова “to empower”, яке в XVII ст. означало “наділяти юридичними повноваженнями” [8, с. 131].

Сьогодні ж цей термін часто використовується також і в значенні “надання різних можливостей у сфері освіти і працевлаштування всім, незалежно від їхнього соціального положення, і перекладається словосполученням «підвищення компетенції» [5]. При цьому мається на увазі надання людині можливості самостійно діяти на основі отриманих знань і навичок і досягти окремої мети. Таким чином, значення терміну розширилося від “надання тільки юридичних повноважень” до більш широкого значення, яке включає в себе соціальні і навіть психологічні аспекти.

Цікаві з боку поступової детермінологізації однокореневі терміни “centrism” і “centrist”. Оскільки визначення одного терміна безпосередньо залежить від визначення іншого, можна розглядати розвиток їх значень паралельно. Так, у сучасній англійській системі політології терміни “centrism” і “centrist” мають відповідно такі значення “an ideological position between extremes within a party”; “members of a centre party”; “one closely attuned to the thinking of the majority” [6, с. 111].

Згідно з даними про історичне використання цього терміна, наведеними у “Великому Оксфордському словнику”, спочатку цей термін стосувався тільки представників однієї партії [7, с. 226].

Потім, достатньо швидко, його значення розширилося до більш загального – “The policy of adopting a middle position between extreme views” [4, с. 469].

Зазвичай на початковому рівні детермінологізація пов’язана з частим використанням терміна поза науковим контекстом – у повідомленнях засобів масової інформації, у розмовній мові. При цьому значення терміна залишається без змін, проте зникає відмінність між термінологічним і нетермінологічним використанням слова.

Так, наприклад, значення терміна “brinkmanship” було розширене подібним чином. У політології цей термін мав таке значення: “a national security policy dictating that the nation is willing to risk large-scale – or even total – war in order to force an adversary to back down during a confrontation” [6, с. 85]. У “Великому Оксфордському словнику” перше використання такого терміна в цьому значенні датується 1840-м роком. А в 1958 році цей термін використовується в такому контексті “Jackson Pollock was the one to whom every new painting was almost an act of spiritual brinkmanship” [9]. І з цього часу кількість прикладів, де цей термін вживається поза політичним контекстом з відповідним значенням, все збільшується: “economic brinkmanship”, “fiscal brinkmanship” і інші: “Economic brinkmanship now pervades our domestic agenda, and has been elevated during this Congress to the state-of-the-art politics”. [10].

На сьогоднішній день політичні терміни більшою мірою, ніж терміни інших наук, зазнають подібних процесів. Так, згідно з Т.Б. Крючковою, більшість слів загальнолітературної мови стали термінами політичних досліджень у XVIII–XIX ст., у той час як зараз набагато більше розповсюдження має протилежний процес – розширення значення термінів політології, їх використання поза науковим і навіть поза політичним контекстом, тобто детермінологізація [3, с. 84].

Таким чином, термінологія політичних досліджень викликає великий інтерес з боку семантичної деривації. Такий спосіб словотворення є найбільш продуктивним у вказаній сфері в теперішній час, так як значення термінів політології змінюються досить активно.

Література

1. Агапова Г.Н. Английская химическая терминология как совокупность трёх семиотических систем. Автореф. дис... канд. філол. наук. – М., 1976.
2. Никитин М.В. Основы лингвистической теории значения. – М., 1988.
3. Крючкова Т.Б. Особенности формирования и развития общественно-политической лексики и терминологии. – М., 1985.
4. A Supplement to the Oxford English Dictionary. – Oxford, 1972. – V. 1.
5. N. Page. “Empowerment: What is it?” <http://www.joe.org/joe/1999/october/comm1.html>.
6. Safire’s New Political Dictionary. – New York, 1993.
7. The Oxford English Dictionary. – Oxford, 1933. – V. 2.
8. The Oxford English Dictionary. – Oxford, 1933. – V. 3.
9. Times, 11 листоп. 1959 р.
10. <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/guery/z?r102:E26N01-C1000>:

УДК 37.048.4.378.147 (477)

КОНЦЕВА С.В.
(Хмельницький)

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Формування повноцінної особистості студента має важливе практичне значення. Забезпечення позитивного відношення до професії є важливим чинником підвищення учбової успішності студентів, а позитивне відношення в свою чергу формується на основі компетентного уявлення про майбутню професію.

В процесі навчання студент зіштовхується з низкою проблем, психолого-педагогічний аспект яких пов’язаний з пристосуванням до нової дидактичної ситуації, принципово відрізненої від шкільної формами та методами організації учбового процесу. Ця новизна та пов’язані з нею труднощі створюють свого роду дидактичний бар’єр, який повинен бути подоланий. З цього слідує, що у розвитку особистості майбутнього фахівця важливе значення має формування позитивних мотивів та дійсних цілей, оскільки мотиви та цілі являються важливими детермінантами діяльності.

Мотивація – це циклічний процес безперервного взаємного впливу та перетворень, у якому суб’єкт дії та ситуація взаємно впливають одне на одного, і результатом якого є реально простежена поведінка. Мотивація пояснює цілеспрямованість дії, організованість та стійкість цілісної діяльності, спрямованої на досягнення окремої цілі [3, с. 44–45].

Численні теорії мотивації стали з’являтися ще у працях стародавніх філософів. Вивченням мотивації людини займалися Д. Макклелланд, Д. Аткинсон, Г. Хекхаузен, Г. Келлі, Ю. Роттер, К. Роджерс, Р. Мей, А.Н. Леонтьєв та ін.

Учбова мотивація визначається як приватний вид мотивації, включений в певну діяльність, – в даному випадку діяльність учення. Як підкреслює, провідний психолог, що займається вивченням мотивації учбової діяльності А.К. Маркова, “мотивація учення складається з ряду спонук, що постійно змінюються і вступають в нові покоління. Тому становлення мотивації є не просте зростання позитивного або посилювання негативного відношення до учення, а ускладнення структури мотиваційної сфери, що стоїть за ним” [2, с. 688].